

COLUMN:

**DANKREDE BIJ DE AANVAARDING VAN ZIJN
EREDOCTORAAT**

Richard von Weizsäcker

Ik beschouw het als een bijzondere eer in naam van de eredoctores enkele woorden te mogen zeggen. We zijn ons allemaal van de hoge waarde van deze onderscheiding bewust en danken de universiteit hartelijk.

Deze universiteit zet de grote traditie van de wereldberoemde stad Antwerpen op een waardige en levendige manier verder. Iedereen, die de naam Antwerpen kent, denkt aan een rijke (culturele) geschiedenis, aan de haven, aan handel en openheid naar de wereld. Iedereen kent de gotische Antwerpse kathedraal met zijn onvergelykbare toren, de rijen gildehuizen, de schilderskoning Rubens met zijn beroemd huis. Reeds ten tijde van de ontdekkingsreizen was Antwerpen een knooppunt tussen de continenten. Ook vanuit de huidige haven worden contacten met heel de wereld onderhouden.

De burgers van deze stad hebben altijd begrepen hoe ze met economische bekwaamheid hun liefde voor kunst en cultuur konden onderhouden om daaruit opnieuw verse krachten voor handel en wandel te putten. Antwerpen '93 heeft dat eens te meer op indrukwekkende manier bewezen en zo heel Europa een schitterend voorbeeld gegeven.

De universiteit heeft een belangrijke naam verworven door haar wetenschappelijke kwaliteit, haar gerenommeerde universiteitsklinieken en haar beroemde landschaps-architectuur.

Vandaag heeft zij zes doctoren honoris causa gepromoveerd. We komen uit vijf landen, verschillende continenten met verschillende wortels. Voor de wetenschappen is zo'n diversificatie heel normaal, onderzoek en onderwijs leven van vrijheid, van het open, grensoverschrijdende discours, van wederzijdse controle en geestelijke concurrentie. Dat alles verrijkt ons. Wie zich naar buiten toe afsluit, wie zijn wetenschap wil voorbehouden voor de eigen natie en het eigen volk, die blijft een zwakke, hopeloze en dissonante laatkomer in het concert der volkeren.

Buiten de academische wereld, in het normale dagelijkse leven van een stad en een natie, staan we echter voor een moeilijke vuurproef. De wereld groeit. De grenzen

gaan open. De traditionele industrielanden hebben sinds decennia werknemers uit andere landen opgenomen. Economische noodsituaties in veel landen, burgeroorlogen, etnologisch en religieus geïnspireerde fanatismen leiden tot een groeiend aantal migraties en asielzoekers. Het aantal burgers met buitenlandse nationaliteit is overal toegenomen waar - indien we de wereld als maatstaf nemen - welstand heerst, hier bij U in België en in Antwerpen, bij ons in Duitsland, in alle landen waaruit de zes eredoctores komen. Ik heb noch het recht noch de ervaring om over die problematiek te praten zoals zich die hier in België voordoet. Ik zal dus alleen maar over de gevolgen en opgaven in mijn land spreken, hoewel ik geloof dat een aantal vaststellingen vergelijkbaar zijn.

In Duitsland leven vandaag ongeveer zeven miljoen mensen met een buitenlandse nationaliteit, dat is ongeveer negen procent van de totale bevolking. De aantallen in België kan men procentueel gezien vergelijken. De meeste migranten leven al tamelijk lang bij ons en het merendeel daarvan in vrede.

Toen Berlijn nog opgedeeld, en ik burgemeester van de stad was, werd ik de eerste burger van de grootste Turkse stad buiten Turkije genoemd. In Berlijn woonden toen bijna 150.000 Turken.

Ondertussen zijn de verhoudingen in Europa sterk geëvolueerd. De burgeroorlog in het toenmalige Joegoslavië, de onrust in de Magreb, de emigranten uit de vroegere Sovjetunie en uit delen van Azië, de groeiende werkloosheid binnen de Europese Unie, dat alles heeft de situatie waarin we leven verscherpt.

Niemand kan eraan voorbijgaan dat deze toevloed in tijden van sociale spanning vaak hevige afweermechanismen oproept. Wanneer ik bij mij thuis een vreemdeling als gast ontvang, dan is hij welkom en geniet hij mijn bescherming. Indien er echter een heel aantal naar ons toekomen, dan beschouwen we ze als ongenode concurrenten voor arbeidsplaatsen en woningen, als vertegenwoordigers van een voor ons vreemde levenswijze en cultuur. Niemand mag de problemen die daarmee gepaard gaan bagatelliseren. Nog belangrijker echter is dat niemand hen in de democratische strijd voor politieke mandaten polemisch misbruikt op basis van religieuze en culturele gronden.

De mensen zelf kunnen zeer goed leren 'zonder angst verschillend te zijn' (Theodor Adorno) en dus vreedzaam samen te leven. Ik geef slechts één voorbeeld. In Sarajevo leefden tot voor enkele jaren Serven en Kroaten, moslims, katholieken en orthodoxen samen - en hoe langer ze dat deden, hoe vreedzamer. Dikwijls leerden ze het huis met elkaar te delen en huwden ze onder elkaar. Hun samenleving werd humaner. Het waren de mensen zelf die dit voor mekaar brachten, zonder enige instructie of verordening van welke autoriteit dan ook.

In de Balkan zijn er opnieuw radicale politieke tenoren die de mensen uit elkaar drijven, zogenaamde gemengde huwelijken willen verbieden en zich beroepen op godsdienstoorlogen om hun doel te bereiken. Godsdiensten en kerken bezitten daar weliswaar weinig macht, maar zonder invloed zijn ze ook niet. Laten ze, zo moeten we ons afvragen, hun stem wel luid genoeg horen om te verhinderen dat de mensen opnieuw van elkaar vervreemden.

Het is zeker zo dat elke mens op zoek gaat naar zijn thuis, hij heeft er nood aan, hij koestert het. Hoe meer de Europese Unie een geïntegreerd geheel vormt, des te meer willen we ons van deze wortels bewust blijven, maar dan niet om ons van de anderen af te schermen. Dat kunnen we echt niet, zeker niet wanneer we denken aan de komende generaties.

De telecommunicatie en de geglobaliseerde economische betrekkingen, het wereldwijde toerisme, maar ook de massale migraties dragen ertoe bij dat we dagelijks met het vreemde worden geconfronteerd. Het is ons vertrouwd dan ooit tevoren, we kunnen het niet langer uit de weg gaan.

Vandaag horen we dikwijls dat de zwakheid van Europa in zijn tolerantie ligt. Dat is wat mij betreft een onbegrijpelijke uitspraak. Het is misschien verleidelijk zo iets te zeggen, maar die mening strookt helemaal niet met het gedachtengoed van de Europese beschaving. Voor deze beschaving komen we op, ze heeft al sinds de antieke cultuur de gastvrijheid als symbool. Tolerantie is er precies hét kenmerk van. Tolerantie is respect voor de waardigheid en de eigenheid van de anderen. Daarom is het nuttig dat iedereen zich bewust is van zijn identiteit. Er is geen sprake van tolerantie bij mensen die onverschillig zijn. Integendeel, het is een open ontmoeting tussen diegenen die hun eigen overtuiging hebben en precies daarom respect hebben voor de andere. Het gaat er niet om deze laatste te bekeren, maar hem te ontmoeten met het inzicht dat elke waarheid zijn rechten heeft. Elke mens heeft immers recht op respect voor zijn waardigheid en zijn overtuiging, los van zijn nationaliteit, zijn huidskleur, zijn religie, zijn cultuur en zijn taal.

We moeten nog een lange weg afleggen in Europa. Wat de economie en de wetenschap betreft, zijn er geen grenzen meer. Ook de bescherming van de natuur, haar hulpbronnen en haar klimaat kunnen we al lang niet meer garanderen binnen nationale grenzen. Alleen samen kunnen we de dramatisch groeiende wereldbevolking een humane overlevingskans verzekeren. Voorwaarde daartoe is het wederzijdse respect tussen mensen.

We zijn er samen verantwoordelijk voor dat de tolerantie van de Europeanen een van onze voornaamste drijfveren wordt. Daarvoor reken ik als politicus op het onderwijs en het voorbeeld van de academische wereld.

Hierbij dank ik de professoren en de studenten van de universiteit van Antwerpen waar wij ons nu de zes 'jongste' doctoren kunnen noemen.

vertaling: Wim Vermeylen